

PO NEUSPELIH ITALIJANSKO-AVSTRIJSKIH RAZGOVORIH V MILANU

„STALIŠČE, KI GA NI MOGOČE ZAGOVARJATI“

Tako je o stališču Italije do južnotirolske manjšine te dni napisal neki francoski dnevnik - Če bo Italija priznala manjšini široko avtonomijo, bo le utrdila svoje meje

Slovenska javnost v naših krajih je vedno pozorno spremljala razvoj dogodkov na Južnem Tirolskem. To je povsem naravno, saj so tako tukajšnji Slovenci kot Južni Tirolci narodna manjšina, ki šteje nekaj stotisočev članov, a živi v mejah države z več kot 50 milijoni italijanskega življa. Zaradi tega imata obe manjšini celo vrsto enakih ali zelo sorodnih problemov, čeprav se v marsičem tudi bistveno razlikujeta. Nič čudnega torej ni, če so bile konec zadnjega tedna uprte v Milan tudi oči marsikaterega našega rojaka.

V lombardski prestolnici sta se namreč sestali odposlanstvi Italije in Avstrije ter pričeli pogajanja, ki jih je 31. oktobra 1960 s posebno resolucijo priporočila Organizacija združenih narodov. V resoluciji je rečeno, naj obe državi skušata z neposrednimi pogajanjmi rešiti »sporna vprašanja glede na izvajanje pariškega dogovora«, s katerim je bil 5. septembra 1946 urejen položaj nemško govorečih prebivalcev bocenske pokrajine. Od tega dogovora, ki sta ga podpisala De Gasperi in Gruber, je postal sporen le 2. člen, ki pa je najvažnejši. Ta med drugim določa, da bo prebivalstvo, živeče na manjšinskem ozemlju, imelo posebno »zakonodajno in izvršno oblast«, se pravi, da bo uživalo široko avtonomijo.

S posebnim ustavnim zakonom, ki je skupno z ostalimi ustavnimi določili postal veljaven 1. januarja 1948, pa je bila ustanovljena avtonomna dežela, katere ozemlje je mnogo večje od tistega, na katerem živi južnotirolska manjšina. Poleg bocenske pokrajine z nemško govorečim prebivalstvom samoupravna dežela namreč obsega še pokrajino Trident, ki je italijanska in po številu prebivalcev znatno večja od bocenske.

ZAHTEVA ALCIDA DE GASPERIJA

S tem da je bila ustanovljena avtonomna dežela, katere meje se ne ujemajo z mejami ozemlja, kjer biva manjšina, je bila napravljena prva in, kot je razvoj dogodkov pokazal, usodna napaka. Južni Tirolci morajo namreč obljubljeni posebno »zakonodajno in izvršno oblast« deliti z Italijani tridentinske pokrajine, ki so vrh vsega še številčno močnejši, kar pomeni, da prebivalstvo manjšinskega ozemlja ni avtonomno, temveč v marsičem odvisno od Italijanov iz sosedne pokrajine.

Je takšno stanje v skladu s črko in zlasti z duhom Gruber-De Gasperijevega dogovora? Očitno ne. To lahko tembolj upravičeno

trdimo, ker je splošno znano, da je bila Južnim Tirolcem določena takšna usoda na izrečno zahtevo Alcida De Gasperija, o katerem tudi mi Slovenci vemo, da je na manjšinska vprašanja gledal z očmi in miselnostjo italijanskega nacionalista iz Tridenta in ne kot moder državnik.

DANAŠNJE DEJANSKO STANJE

Ni sicer mogoče trditi, da Južni Tirolci danes nimajo nobenih narodnih pravic. V okviru samoupravne dežele uživa bocenska pokrajina določeno avtonomijo, saj zakonodajna in upravna pristojnost pokrajinskega sveta, kjer so Južni Tirolci v večini, sega na kar 17 področij. Manjšina si lahko torej povsem svobodno urejuje marsikatero tudi važno vprašanje, a navzlic temu ni zadovoljna. Zakaj? Predvsem zato, ker je prepričana, da današnja avtonomija ni tista, ki ji je bila zajamčena z Gruber-De Gasperijevo pogodbo. Južni Tirolci so kratkoma prepričani, da jih je Italija grobo prevarala.

Spričo takšnega stanja ni čudno, če manjšina ne verjame obljubam italijanskih oblastev in se ne zadovoljuje več tudi z dolo-

čenimi ukrepi, ki jih v njeno korist sproti izdajajo najvišja državna oblastva.

JUŽNI TIROL

POSEBNA SAMOUPRAVNA DEŽELA

Kaj zahtevajo Južni Tirolci? Na to vprašanje je predsednik njihove edine politične organizacije — Južnotirolske ljudske stranke — pred dnevi takole odgovoril: »Mi zahtevamo posebno južnotirolsko samoupravno deželo, katere zakonodajna in upravna oblast bo segala na vsa tista področja, ki so življenjske važnosti za ohranitev narodnostnega značaja južnotirolskega ljudstva in za njegov kulturni in gospodarski razvoj«.

Ta zahteva ni nova, saj so južnotirolski poslanci že leta 1958 predložili rimskemu parlamentu podroben zakonski osnutek, ki predvideva ustanovitev južnotirolske avtonomne dežele.

Natančno enako stališče so na milanskih razgovorih zagovarjali avstrijski zunanji minister Kreisky in njegovi sodelavci. Avstrijci so od Italije zahtevali, naj načelno pristane na ta njihov predlog, kajti drugače nima smisla, da se pogajanja nadaljujejo.

Kaj obljublja manjšini Italija

Italijani so glavno avstrijsko zahtevo odločno odbili in zato so se pogajanja že drugi dan zaključila. Iz skupnega uradnega poročila pa je vendarle razvidno, kaj je Italija pripravljena nuditi Južnim Tirolcem. »V skladu z obstoječo ustavno ureditvijo države in dežele (Tridentinsko-Južni Tirol op. ur.) — je rečeno v poročilu — so z italijanske strani pripravljene izdati ustrezne ukrepe v korist nemško govorečega prebivalstva bocenske pokrajine«. Ti ukrepi bi se nanašali le na določena področja in bi jih Italija izdala pod pogojem, da Avstrija prizna, da je spor za vselej rešen.

Italija noče torej ustanoviti nove avtonomne dežele, pač pa je pripravljena raztegniti tako zakonodajno kot upravno pristojnost bocenske pokrajine še na nekatera druga področja. Dr. Magnago pa se je o tem predlogu takole izrazil: »Odklanjamo takšno rešitev, kajti za nas ni nobena rešitev.«

Stališči obeh prizadetih strank se, kot vidimo, bistveno razlikujeta in zato je sporazum zelo, zelo daleč.

Marsikdo se pri tem lahko upravičeno sprašuje, zakaj Italija s tolikšno odločnostjo odklanja zahtevo, naj Južni Tirolci dobe takšno avtonomijo, kakršno že več kot 15

let uživajo Sicilijanci, Sardinci in Francozi v Dolini Aoste. Zadržanje Italije je toliko bolj čudno, ker njenega stališča, kot je pred dnevi poudaril pariški dnevnik Aurore, z moralnega vidika ni mogoče zagovarjati.

Aurore je o vprašanju napisal tudi tole: »Nihče — niti skrajni nacionalist niti najbolj trdovraten fašist — bi si upal trditi, da Južni Tirolci ne spadajo k nemški jezikovni skupnosti. V 42 letih ni Rimu kljub vsem naporom uspelo, da bi jih italijaniziral.« Zakaj — nadaljuje list — jim odklanja avtonomijo? Takšna ureditev bi ne predstavljala prav nobene novosti. Ali ne velja že za Sicilijo, Sardinijo in Dolino Aoste? Če bi enako avtonomijo priznala tudi Južnim Tirolcem, bi Italija dokazala le svojo naravno privrženost evropski ideji ter bi nič ne zgubila na svojem ugledu.

KAJ SEDAJ?

Ceprav sta danes stališči Avstrije in Italije tako različni, se bodo dvostranski razgovori morda nadaljevali. To upanje je izrazil sam minister Kreisky. Za miroljubno rešitev spora pa obstajajo še druge možnosti. Sporno vprašanje se n. pr. lahko izroči

(Nadaljevanje na 2. strani)

RADIO TRST A

• NEDELJA, 5. februarja, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 9.30 Slovenske narodne pesmi; 10.00 Prenos maše iz stolnice Sv. Justa; 11.30 Oddaja za najmlajše: »Leteči konj«, pravljica (Fr. Kumer). Igrajo člani RO; 12.15 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... Kronika tedna v Trstu; 14.30 Sedem dni v svetu; 14.45 Vokalni kvartet »Večernica«; 17.00 Za smeh in dobro voljo; 19.00 Nedeljski vestnik; 21.00 Iz zakladnice slovenskih narodnih pesmi: »Marija daruje golobca dva« (M. Jevnikar); 21.30 Koncert Zagrebskega Godalnega Kvarteta — Schubert: Kvartet v Es-duru, op. 125, št. 1; 22.00 Nedelja v športu.

• PONEDELJEK, 6. februarja, ob: 18.00 Italijansčica po radiu; 18.30 Koncert violinista Astorra Ferrarja, pri klavirju Giuseppe Guastalla; 19.00 Znanost in tehnika — Slavko Andrec: »O važnosti tehnike v sodobnem življenju«; 20.00 Sportna tribuna; 20.30 Alessandro Scarlatti: »Tetida v Skiru«, glasbena drama v treh dejanjih.

• TOREK, 7. februarja, ob: 18.00 Radijska univerza — Ivan Rudolf: Čudovitosti rastlinstva: »Rastlina in njena rašča«; 19.00 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše; 21.00 Tvorinica sanj, obzornik filmskega sveta; 21.30 Koncert pianista Marjana Lipovška — Jež: Prva in druga sonatina ter Prva otroška suita; 22.00 Italijansko sodobno pesništvo v delih sedmih predstavnikov mlajšega rodu: »Rocco Scotellaro« (Josip Tavčar).

• SREDA, 8. februarja, ob: 18.00 Slovenščina za Slovence; 18.30 Liki in značaji iz opernih del: »Ber's Godunov« (Igor Rutar); 19.00 Zdravstvena oddaja (dr. Milan Starec); 20.30 Avtor tromesečja — Anton Novačan: »Večerja«, drama v treh dej. Igrajo člani Radijskega odra.

• ČETRTEK, 9. februarja, ob: 18.00 Radijska univerza — Tone Penko: Strupi, mamila in nasladi: »Eter in brom«; 18.30 Skladbe Martinija, Schuberta in Paganinija v izvedbi violinista Vaše Prihoda in pianista Ignaca Jana Paderewskega; 19.00 Sirimo obzornja — Umetnost naših cerkva: »Sempolaj« (J. Peterlin). Približno ob 21.00 uri Književnost — »Knjižga Franca Grivca — Konstantin und Method« (Fr. Jeza). Približno ob 22.00 Umetnost — Miran Pavlin: »Obisk v florentinski Galeriji degli Uffizi«; 22.30 Pesem brez besed v izvedbi orkestra, ki ga vodi Alberto Casamassima.

• PETEK, 10. februarja, ob: 18.00 Italijansčica po radiu; 19.00 Sola in vzgoja — Humbert Močnik: »Naš rojak Viktor Bežek, ugledni slovenski pedagog«; 21.00 Gospodarstvo in delo; 21.20 Koncert operne glasbe; 22.00 Obletnica tedna — Ivan Teuerschuch: »Spomin na Lorda Baden Powella, očeta skavtizma, ob 20-letnici smrti«; 22.15 Srečanje z znanimi glasbeniki: »Friedrich Gulda«, sestavil Claudio Gherbitz.

• SOBOTA, 11. februarja, ob: 13.30 Dobrodošle! Plošče prvič v oddaji; 15.30 »Avto tak in take«, radijska komedija (Mario Pelosi - Maks Sah). Igrajo člani RO; 18.00 Radijska univerza — Ivan Artač: Razvoj Evrope, II. del. Novi vek; »Svetovni zapletljaji na začetku XX. stoletja«; 18.30 Mahler: Samospevi za umrlega otroka; 19.00 Pomerak s poslušalkami; 20.40 Zbor Slovenske filharmonije; 21.00 Za smeh in dobro voljo.

TEDENSKI KOLEDARČEK

5. februarja, nedelja: 2. predpostna, Agata
6. februarja, ponedeljek: Dora
7. februarja, torek: Ksenija
8. februarja, sredo: Janez
9. februarja, četrtek: Polona
10. februarja, petek: Dušan
11. februarja, sobota: Rado

AMERIŠKI POSLANIK V BEOGRADU

Predsednik Kennedy je za novega poslanca v jugoslovanski prestolnici imenoval Georga Kennana, ki je tako kot Charles Bohlen znan strokovnjak za vprašanja komunističnega Vzhoda. Iz tega imenovanja izhaja, da pripisuje Kennedy mestu poslanka v Beogradu izredno važnost, zlasti sedaj, ko se zdi, da se je poostiril spor med Sovjetsko zvezo in Kitajsko. Ni namreč več nobena skrivnost, da se posledice tega spora najprej občutijo prav v Jugoslaviji.

„Stališče, ki ga ni mogoče zagovarjati“

(Nadaljevanje s 1. strani)

v pretres mednarodnemu razsodišču v Hagu, kar je izrecno predvideno v resoluciji Združenih narodov. Prizadeti državi bi se nadalje lahko zedinili, naj se o sporu izreče kakšna tretja država ali pa posebna komisija Organizacije združenih narodov.

Naj bo karkoli, smo globoko prepričani, da Italija ne bo mogla dolgo vztrajati na svojem odklonilnem stališču, temveč bo morala Južnim Tirolcem prej ali slej nuditi najširšo avtonomijo. Južnotirolska manjšina je namreč s pomočjo svoje enotne in čvrste politične organizacije dala boju za svoje pravice že toliko poudarka, da se zanj ne zaniha samo Avstrija, ampak tudi vse vplivnejše države na svetu.

Italija ne bo zato mogla dolgo odrekati avtonomije južnotirolski manjšini, ker ji no-

ben resen človek na svetu ne bo mogel verjeti, da bi samouprava mogla ogroziti meje na Brennerju. Italija ima zato ves interes, da Južni Tirolci čimprej dobe, kar zahtevajo. Če bo namreč manjšina zadovoljna, bo v sistem delu države mir in ne bo prav nobene ne resnične ne namišljene nevarnosti za državno mejo.

Kot smo poudarili, Slovenci v Italiji z zanimanjem in s simpatijo spremljamo boj, ki ga južnotirolska manjšina z zakonitimi sredstvi bije za svoje pravice. Želeli bi samo, da bi ta manjšina z enako simpatijo tudi gledala na naš boj in zlasti na boj, ki ga za goli obstanek v mnogo slabših in težavnejših okoliščinah vodijo naši bratje na Korškem.

D. L.

Hudi izgredi v Južnem Tirolu

Kot poročamo na prvi strani, so se italijansko-avstrijska pogajanja za avtonomijo Južnega Tirola končala v soboto v Milanu s popolnim neuspehom.

Polom milanske konference je razburil italijansko, še bolj pa nemško-avstrijsko javnost. Na Južnem Tirolskem so pa stopili v akcijo kar skrajni elementi.

V ponedeljek zjutraj je strahovita eksplozija vrgla iz postelj vse stanovalce v kraju Weidbruck, 15 kilometrov od Bocna. Tam, na križišču ceste v dolino Gardene, kjer se nahaja velika elektrarna družbe Montecatini, so fašisti v novembru leta 1938 postavili velik aluminijast kip golega jezdeca na konju. Na podstavku je bil vklesan napis »Al genio del fascismo« (Geniju fašizma). Leta 1945 so ta napis zbrisali in kip je bil posvečen »italiskemu geniju« (Genio italico). Eksplozija je raznesla jezdeca in konja na tisoč kosčkov.

Kip so neznanci popolnoma razstrelili z dinamitom. Človeških žrtev ni bilo, pač pa so poškodovane hiše v bližini. Policijski oddelki so brž pritekli na mesto atentata. Našli so po vseh cestah in tudi v Bocnu raztrošene nemške letake, ki pravijo: »Tirolci! Italija nam je zopet pokazala mrzli hrbet. Znova je rekla 'ne' na naše najosnovnejše zahteve po samoupravi pokrajine. Naša potrpežljivost je prišla zdaj do

kraja! Zdaj obstaja samo še ena zahteva: samoodločba za Južno Tirolsko!«

Državni pravdnik je odredil preiskavo v vili Brigl v Bocnu, kjer je sedež Južnotirolske ljudske stranke. Preiskujejo za napadalci na spomenik daleč okrog po vaseh in po oddaljenih kmetijah. Zaprli so že več cseb. Italijanske stranke pripravljajo interpelacije v parlamentu. Po italijanskih mestih se organizirajo protifašistiške demonstracije.

Južnotirolske organizacije se pa izgovarjajo, da je tisti mož na konju nosil potezo Mussolinija in je pomenil izzivanje nemške manjšine. Naj bo že kakorkoli, dejstvo je, da so pogajanja za rešitev južnotirolskega vprašanja le še prilila olja na ogenj medsebojnega sovraštva in odkrila marsikatero plat zgrešene manjšinske politike.

800.000 KMEČKIH UPOKOJENCEV

Toliko je bilo konec leta 1960 samostojnih kmetovalcev in spolovinarjev — kolonov, ki so bili deležni kmečke pokojnine. Te pokojnine sicer niso visoke — okoli 5.000 lir na mesec — a mnogim pomenijo veliko. O tem se lahko vsakdo prepriča, če se poglubi v resnično kmečko življenje. Za sedaj še ni uapnja, da bi bile te pokojnine zvišane, ker kmečki prispevki in od države prevzeta dolžnostna vsota ne zadostujejo niti za sedanjo višino in mora država svoj prispevek povišati še za letnih 7 milijard.

EVROPSKA CARINSKA ENOTA

Trenutno je zapadna Evropa razdeljena na dve gospodarski zvezi, in sicer na EST — Evropsko skupno tržišče — in EFTA — cona proste menjave. V prvi skupini so Italija, Francija, Nemčija in 3 države Beneluksa, v drugi pa Anglija, Švedska, Norveška, Danska, Portugalska, Avstrija in Švica. K prvi bosta verjetno pristopili še Grčija in Turčija, zunaj pa ostaneta še Finska, ki je pod ruskim vplivom, in Španija.

Verjetno pa je, da se bosta obe skupini združili v enotno carinsko zvezo, za kar so napravili Nemci podroben načrt za katerega bo skušal nemški kancler Adenauer pridobiti De Gaulle na prihodnjem sestanku, ki bo 8. februarja v Parizu. Po tem načrtu bi se enotna zveza uveljavila v 10 letih.

„Santa Maria“

Usoda portugalskega parnika »Santa Maria«, katerega so se polastili odporniki proti Salazarjevi diktaturi, se nagiblje h koncu. Opozicionalci, katere vodi v begunstvu živeti Salazarjev protikandidat general Delgado, so nameravali na potniški ladji, katero smatrajo za portugalska narodna tla, izklicati novo vlado. Oviro pa so predstavljali številni potniki na krovu, med katerimi jih je nekaj sto ameriške narodnosti. Zanje se je zavzela ameriška vlada, ki je poslala admirala Smitha, da se pogodi z upornim kapitanom Galvaom za izkrcanje 632 potnikov. Dogovorili so se, da bodo smeli na kopno v brazilskem pristanišču Recife. Kaj bo pa z ladjo in uporno posadko, se bo odločilo.

Poslanica novega predsednika ZDA

Predsednik Združenih držav John F. Kennedy je v ponedeljek naslovil na ameriški narod svojo prvo poslanico. V njej je jasno in pogumno začrtal smernice nove politike. Predsednik je stvarno povedal, kaj je dobrega in kaj je slabega v notranjem državnem in v svetovnem položaju.

Poklical je na sodelovanje za blaginjo človeštva Sovjetsko zvezo in vse države. Dodal pa je, da se svet ne sme pustiti uspravati od misli, da sta Sovjetska zveza in Kitajska opustili namen svetovne nadvlade. Pokazal je na ameriškega orla, ki nudi v desnih krempljih oljčno vejico miru, a nosi v levih šop streljč, ki bodo znale zrušiti nasprotnika. Da se izognejo nevarnosti, je dalje rečeno v poslanici, morajo Združene države pomnožiti vojaško silo. Potrebno pa je tudi napeti vse sile, da se tekma v oboroževanju omeji in da se z vsemi silami podpre mirovno poslanstvo Organizacije združenih narodov. Medtem ko moramo upati na najboljšo, se moramo pripravljati na najhujšo. Živ-

ljenje v letu 1961 ne bo lahko. Govorim v uri narodne nevarnosti, a tudi v uri narodne možnosti, je posvaril Kennedy.

Kritiziral pa je zadržanje evropskih zaveznikov in NATO. Skupnost teh držav spodjedata gospodarska tekma in zasledovanje koristi posameznih držav članic atlantske skupnosti. Le s skupnim naporom vseh držav se bodo rešila vprašanja obrambe, pomoči nerazvitim in k svobodi težečim državam. Amerika bo pomagala državam v Evropi, v Afriki, Aziji in latinski Ameriki, da ne bodo padle pod domačo ali tujo tiranijo. Naznanil je, da bo naprosil kongres za polnomočje za gospodarsko, kulturno in socialno pomoč potrebnim deželam in kontinentom. Vse sile bo zastavil, je obljubil, da se dvigne raven ameriškega ljudstva in, če bo potreba, bo vseh 22 milijard zlatih dolarjev uporabil, da dolar ohrani svojo vrednost.

Ozrl se je tudi na sodelovanje s Sovjetsko zvezo in z vsemi narodi na znanstvenem področju, da bodo lahko vsi deležni sadov, ne pa strahot človeških izumov. Dodal je, da so Združene države prve v znanstvenem in tehničnem proučevanju medplanetarnega osvetlja, čeprav imajo Sovjeti prvenstvo v velikih kozmičnih poletih. Obe sili pa bosta mogli pomagati svetu le, če ne bosta več izrabljali svojih moči za hladno vojno.

Kennedyjeva poslanica, ki izzveni v poziv vsem državam k sodelovanju za skupni blagor človeštva, je po svetu naletela na ugoden odziv.

Naročnike, ki niso še poravnali naročnine, opozarjamo, naj to store čimprej. Poravnajo jo lahko ali na upravi lista ali po poštni položnici, ki jo dobe na vsakem poštnem uradu.

Uprava

„Hiša istrskega bratstva“

Bivši tržaški župan Gianni Bartoli je sklical prejšnji teden na sestanek vse vidnejše begunce iz Istre in predstavnike nacionalističnih organizacij. Na zborovanju je predlagal, naj se v Trstu zgradi Hiša istrskega bratstva (Casa della fraternità istriana). Namen novega doma naj bi bil po njegovem, braniti koristi Istre v mednarodnem in v ožjem merilu; druga točka Bartolijevega programa se glasi, »čuvati iredentistične ideale, izvirajoče iz naravnega klica, da se človek povrne na zemljo, kjer se je rodil in kjer spijo njegovi dedje«.

Nadalje je Bartoli razvijal misel, da Istrani ne morejo pristati na določene ideje, tudi če prihajajo iz določenih političnih krogov, ki uče, »da na vzhodni meji stojita dva naroda, ki si nimata ničesar več očitati. Govoriti o poravnanih računih, ko so vsa Istra, Reka in Zader prišle v tuje roke in je Trst v nevarnosti, se pravi žaliti vse ljudstvo Julijske krajine«.

V svojem poročilu je pobudnik shoda omenjal tudi »slovensko prodiranje« v Trst s poskusi uvajanja dvojezičnosti v javne listine in na sodišča, z zahtevo po priznanju jugoslovanskih študijskih naslovov in s šestdesetimi različnimi ustanovami, ki imajo prvenstveno nacionalistične cilje.

Proti vsem tem poskusom bi se torej morala nova organizacija postaviti v bran. Še bolj jasno povedano se Bartolijevo mnenje glasi, da se mora na vzhodnih mejah še vedno razpihovati plamen medsebojnega sovraštva, v imenu istrskega bratstva.

Na tem sestanku so izvolili tudi poseben odbor za zbiranje prispevkov in zgradnjo poslopja. Tržaški škof msgr. Santin je poslal zborovalcem pozdrav z željo, da »bi na tem istrskem ognjišču gorel ogenj tradicij, spominov in upov«.

O vpeljavi dvojezičnosti na Tržaškem

Zadeva z vpeljavo dvojezičnosti na Tržaškem ozemlju je nenadoma zadobila že drugo lice. Znano je, da se je odvetniška zbornica v Trstu odločno uprla nameri, da bi se sodne listine izstavljale tudi v slovenščini. Fašistični poslanec Geffer-Wondrich je naslovil na pravosodnega ministra posebno pismo, v katerem pravi, da bi »uvedba dvojezičnosti do temeljev zrušila zadnjo obrambo našega italijanstva«. Poslanec se opira na trditev, da že tako »vseh 50.000 Slovencev v mejah države pozna italijanski jezik«. Minister Gonella je poslancu Gefferju-Wondrichu odgovoril, da bo pozorno proučil vprašanje dvojezičnosti. Načela dvojezičnosti torej načelno ne odklanja.

Še bolj jasno se izraža zunanji minister Segni v pismu, naslovljenem poslancu Bologni. V njem trdi, da »je treba postopno ureničevati obveznosti, ki izvirajo iz Posebnega statuta, da se ne skvarijo odnosi mirnega sožitja med večino in manjšino«.

Iz teh besed bi se zopet smelo sklepati, da se dvojezičnost vsaj načelno priznava in da se bo polagoma začela izvajati. Minister Segni pojasnjuje tudi nekatere kulturne dogovore, podpisane v Rimu ob obisku jugoslovanskega ministra Koče Popovića. Dogovor vsebuje za sedaj samo obveznost o-

beh pogodbenikov, da »bodo proučili, z namenom, da se podpiše poseben dogovor, vse pogoje za priznanje študijskih naslovov, doseženih na univerzah ali na drugih zavodih na ravni univerz«.

Druga zadeva se tiče opcij. Minister piše, da so se pogodili, naj se v kratkem času začne diplomatska pogajanja za rešitev tega vprašanja.

Končno omenja minister Segni v pismu poslancu Bologni tudi vprašanje italijanskega šolstva v bivši coni B. O tej zadevi bo razpravljala mešana italijansko-jugoslovanska komisija, ki se bo sestala še ta mesec.

K celotnemu vprašanju pripominjamo, da morajo v Rimu, zaradi meddržavnih odnosov drugače gledati na dvojezičnost, kakor pa bi hoteli krajevni nestrpnosti. Ne delamo si pa nikakih utvar, da se bo pravična in pravilna rešitev tega vprašanja rešila že v najkrajšem času. Za sedaj je samo »dogovorjeno, da se bodo dogovorili«. Ker vemo, kako počasi se vrti kolo pri takih zadevah, zlasti ker dvojezičnost tako bode v oči namišljene varuhe domovine, je že načelni ministrov pristanek, da se bo dvojezičnost uvedla le prav majhno dobro znamenje.

Državni proračun

Minister Pella je v torek predložil senatu v pretres državni proračun za finančno leto 1961-62. Državni stroški so preračunani na 4030 milijard lir. Od te vsote je 930 milijard in 300 milijonov določenih za državno obrambo; 652 milijard za šolstvo in prosveto. Ta vsota se bo povišala še za 50 milijard v drugi polovici finančnega leta. Za socialno skrbstvo bo država potrošila 549,6 milijarde. Sto milijard pojde za samoupravne državne ustanove, 308 milijard in sto milijonov bo dodeljenih deželam, pokrajinam in občinam za njih finance; 169 milijard za splošne državne stroške in 177,4 milijarde za potrebe proračuna in zaklada. Ostale milijarde so v rezervi za kritje potreb pri raznih ministrstvih.

Minister je pri proračunu dodal, da so državni dohodki narastli za 383 milijard, večinoma iz davčnih poviškov. Zato se splošni državni proračun giblje v mejah finančne zmogljivosti in ne bo povzročil nobenega gospodarskega pretresa.

Strašna nesreča

V sredo popoldne se je na železniški progi nedaleč od Milana pripetila huda nesreča, pri kateri je štirinajst oseb zgubilo življenje, 37 pa jih je bilo ranjenih. Brzi vlak Pariz - Trst se je 500 metrov pred železniško postajo Cassano d'Adda iztiril, ko je vozil s hitrostjo okrog 110 km na uro.

Iztirila sta se pravzaprav le zadnja dva vozova, zašla s proge ter hudo poškodovana ostala na nasipu ob progii. Nesrečo je baje povzročila kretnica, ki se je premaknila prav v trenutku, ko je šel po tiru predzadnji voz. Med žrtvami so tudi dve osebi iz Trsta in ena iz Gorice.

Huda nesreča se je v sredo zgodila tudi na cesti pri Magenti. Avtobus s 60 potniki je najbrž zaradi prevelike hitrosti zašel s ceste in padel v reko Naviglio. Pri tem je 9 oseb zgubilo življenje, 50 pa jih je bilo ranjenih.

Zaradi pogostih nesreč na železniških progah so nekateri poslanci vložili interpelacije v parlamentu.

Tržaškega

Tržaški občinski svet:

O GOSPODARSTVU NA TRŽAŠKEM

Na ponedeljkovi seji tržaškega mestnega sveta se je nadaljevala razprava o dveh resolucijah, ki so ju v zvezi s stanjem tržaškega gospodarstva predložili misovci in demokristjani. O tem predmetu so govorili liberalci Morpurgo, »neodvisnež« Tolloy in demokristjan Gasparro. Od vseh nastopov je Gasparrov gotovo bil najbolj zanimiv, že zato, ker je navedel vrsto važnih podatkov.

Demokristjanski svetovalec je dejal, da gospodarsko stanje Trsta in ozemlja ni razveseljivo, a da tudi ne sme vzbujati pesimizma. V zadnjem desetletju so se gospodarske razmere nekoliko poslabšale. To je razvidno zlasti iz naslednjih podatkov. Povprečni dohodek v letih 1951-53 je znašal na vsakega tržaškega prebivalca 320 tisoč lir letno, v letih 1957-58 pa 359 tisoč.

Toda povprečni dohodek je v primeru z drugimi kraji v državi dejansko nazadovale, kajti medtem ko je Trst bil pred 10 leti glede povprečnega dohodka na prebivalca na drugem mestu v državi, je v letih 1957-58 zdrknul na 8. mesto. Nazadovanje je tudi razvidno iz deleža, ki ga ima Trst pri skupnem italijanskem narodnem dohodku: leta 1951 je namreč predstavljal 1,23 odstotka, danes pa le 0,91 odstotka.

Gasparro je poudaril, da bi morali tukajšnji gospodarski krogi sestaviti natančen program dela, ki bi ga bilo treba izvesti, da se gospodarsko stanje korenito izboljša. Naglasil je tudi, da bi tudi pri nas morali tako ravnati kot na Siciliji, kjer so krajevne sile zamislile in izvedle celo vrsto koristnih pobud.

Svetovalec Gasparro ima samo delno prav, kajti pobude so res koristne le tedaj, ko jih lahko izvedemo. Za to so zlasti potrebna denarna sredstva, ki pa jih lahko tako ali drugače poskrbi samo vlada.

Repentabor:

JOŽE BIZJAK PONOVO ZUPAN

V soboto se je prvič sestal novoizvoljeni občinski svet. Glavna točka dnevnega reda je bila izvolitev župana in dveh odbornikov ter dveh namestnikov. Pred tem je svet na predlog odbornika Veljka Guština soglasno potrdil izvolitev vseh 15 svetovalcev, to je tudi izvolitev Edvarda Guština in Stoka Pavla z manjšinske liste, ki nista bila prisotna na seji in nista izstavila dokaza o prisotnosti. Veljko Guštin je predlog utemeljil, češ da je obče znano, da sta oba odsotna svetovalca pismena.

Pri volitvi župana je Jože Bizjak prejel 12 glasov, se pravi glasove vseh svetovalcev Občinske demokratične liste, medtem ko je Karel Komar z manjšinske liste oddal belo glasovnico. Za odbornika sta bila izvoljena Veljko Guštin in Milan Purič. Prvi je prejel 12 glasov, drugi pa vseh trinajst, to je tudi glas edinega prisotnega predstavnika opozicije. (Zadeva je zanimiva, ker je Purič predstavnik komunistične stranke, medtem ko je Veljko Guštin vodja skupine neodvisnih svetovalcev). Za

namestnika sta bila izvoljena Josip Lazar in Ferdinand Križman.

Po izvolitvi je Jože Bizjak imel kratek govor, v katerem se je zahvalil za zaupanje in obljubil, da se bo tudi v bodočnosti potrudil, da bo občinska uprava delovala v korist vseh občanov.

Opčine:

DRAŽJE VOZOVNICE NA OPENSKEM TRAMVAJU

Vest, da nameravajo znatno podražiti vozovnice openskega tramvaja, je hudo prizadela vse naše revnejše družine. O zadevi je bil obveščen tudi tržaški mestni svet, ki bo moral v kratkem temeljito razpravljati o vsem vprašanju, saj je znano, da bo 27. oktobra tega leta podjetje Malih železnic ukinjeno in bo službo prevzela tržaška občina.

Župan Franzil je te dni poslal podjetju Malih železnic pismo, v katerem je protestiral proti nameravanemu povišku tarif, češ da so na ta način najbolj prizadeti delavci, uradniki in dijaki. V tej zvezi je v nedeljo bilo protestno zborovanje tudi v openski kino dvorani.

Nove tarife bodo baje naslednje: povratne vozovnice za delavce in uradnike z Opčin se od 65 lir povišajo na 75; vsi abonmaji se podražijo za 20 odstotkov, cena listka, veljavnega za 10 voženj pa se zviša od dosedanjih 630 na 730 lir.

Charlejeva tetka

V nedeljo gostuje v prenovljeni dvorani Marijanišča na Opčinah Slovenski oder s komedijo **Charlejeva tetka**.

Dvorana bo zakurjena. Prireditve se začne ob 20. uri.

Devin:

SMRT POŽRTVOVALNE MATERE

V ponedeljek zvečer se je za vedno poslovila od tega sveta 76-letna Marija Štolfa s Kolišča. Odšla je tiho in iznenada v večnost po plačilo za svoje dolgoletno trpljenje na osamljeni in revni kmetiji, kakršna je Kolišče.

Požrtvovalni materi in gospodinji naj sveti večna luč. Sorodnikom, zlasti sinu Mirku izrekamo globoko sožalje.

SMRT GLAVNEGA PRAVDNIKA

Zadet od srčne kapi je v ponedeljek umrl dr. Tommaso Grieb, glavni tožilec pri tržaškem pravdnistvu. Pokojnik se je rodil v Neaplju leta 1897 in je bil v Trstu od leta 1958.

Barkovlje:

OBČNI ZBOR PROSVETNEGA DRUŠTVA

V nedeljo je bil v Barkovljah izredni občni zbor domačega prosvetnega društva. Upamo, da bo kulturno življenje v Barkovljah, ki ima za seboj tako častno preteklost in lepo tradicijo, spet oživel in s tem okrepilo slovensko zavest Barkovljanov.

Na občnem zboru je bil izvoljen nov odbor, kateremu želimo mnogo uspeha pri bodočem delu.

Železniški promet z Jugoslavijo

Goriški trgovski krogi vedno glasneje zahtevajo, da se prometne zveze z Jugoslavijo še izboljšajo. Predvsem gre za avtomobilsko cesto Palmanova-Gorica-Ljubljana. Oglašajo se tudi potreba po še enem tiru na progi Sredipolje-Gorica-S. Giovanni al Natissone. Na kratki progi Gorica-Sempeter-Nova Gorica se blagovni promet stopnjuje. V oktobru je privozilo na južno postajo v Gorici 68 tovornih železniških vozov, odpeljalo pa 82; v novembru je prišlo 278 vagonov, odšlo v Novo Gorico pa 43; v decembru je to razmerje poskočilo že na 316 uvoza in 103 izvoza. Tovorni promet stalno narašča.

Nekaj drugega pa je z osebnim prometom. Ljudje pač ne marajo delati velikanskega ovinka čez Sempeter, ko imajo s propustnicami prehodne bloke kar pred nosom.

Beneška

ČELA PRI STARI GORI

Dne 26. januarja je v čedajski bolnišnici mirno zaspal v Gospodu naš ljubljani župnik Emil Causero, star 75 let. Doma je bil iz Prešnjega (Purgessimo) pri Čedadu. Po rodu je bil Furlan, a je bil dober prijatelj Slovencev. Naučil se je našega jezika in je rad med nami pastiral. Mnogo let je župnikoval v Viskorši, potem na Lijesah. Med slovenskimi ovčicami je hotel končati svoje telesno življenje. Po pokojnikovi želji so prinesli njegovo truplo v Čela, da bo tu pri svojih faranih pričakovalo vstajenja. Pogreba se je udeležila velika skupina duhovnikov. Številni ljudje so prišli iz raznih krajev Beneške Slovenije, kjer je rajni opravljal dušnopastirsko službo. Hvaležni slovenski farani želijo, da bi mu Gospod dodelil večni mir in pokoj!

Obenem pa izražajo toplo in upravičeno željo, da bi škofija poslala v Čela in v drugi dve slovenski fari, ki so brez duhovnika, takšnega dobrega in zares katoliškega duhovnika, kakor je bil naš dragi »pre Miho«.

VISKORŠA

Naša vas je nekako središče občine v Tipani. Kje so časi, ko je Viskorša slovela kot največja vas v deželi. Lepo razložena po brdovju med še dovolj dobrimi njivami je pritegnila pogled tujcev. Ljudi je štela skoraj tisoč; pred desetimi leti jih je ljudsko štetje izkazalo še 615. Danes bomo težko našli kaj preko 300 vaščanov.

Razmere bi se lahko popravile, če bi občina in pokrajina skrbeli, kot je potreba, tudi za nas. Podlaga našega gospodarstva bi morala biti živinoreja. V tem pogledu moramo priznati, da so se oblasti vendarle nekoliko zganile. Začela so graditi velik zadružen hlev, ki bo stal 14 milijonov lir. Država bo priskočila na pomoč s polovico te vsote. Za naše gospodarje je važno, da se zredi dobra živinska pasma in se morda poprimemo mlekarških izdelkov.

Tudi za našo cesto bi se moralo kaj popraviti. Od tipajskega mosta je cesta v Krnahtu in v Viskorško res taka, da se Bogu smili. Občinski možje naj se tudi kaj zganijo. Avtobus sicer vozi po tej cesti, a se

PEVMA

Vprašanje obširnega zemljišča med cesto in Sočino strugo — nekdanje Fogarjevo posestvo — se zopet rešuje na poseben način. Kot je znano, je vse tiste njive prevzela ustanova Ente Tre Venezie. Domačini so se dolgo let potegovali, da bi mogli odkupiti kako njivo; pa ni šlo, ker so oblastva imela za bregom vse drugačne načrte. Prav sedaj jih skušajo izpeljati, kakor so si jih zamislili. Minister za kmetijstvo Rumor je pred nekaj dnevi sporočil goriškemu županu, da je vlada sklenila nakazati 16 milijonov lir za razdelitev in naselitev posestva. Gre namreč za zgradnjo približno šestih kmečkih stavb z gospodarskimi pritliklinami, potrebnimi napeljavami vode, luči, plina itd. Na ta posestva bo vlada naselila kmečke družine, menda iz Furlanije. Vsi stroški, potrebni za stavbe in razdelitev, so preračunani na 35 milijonov.

Slovenija

že sliši, da ne misli gospodar avtomobilskega podjetja pokvariti vseh svojih gum na naših cestah. Kaj bo, če ukine vsakdanji promet?

BREZJE

Tipanski občinski možje se bodo zbrali, upajmo da kmalu, na seji. Takrat se je treba pogovoriti tudi o Brezju. Dohod k nam je slabši kot na vrh Matajurja. Naša vas ne leži ob glavni cesti. Pot, ki pelje do nas, je polna jam in je razrita kot hudournik. Že leta in leta ni nihče vrgel nanjo lopate zemlje ali grušča.

Kako neki? Saj niti cestarja nimamo. Na občini se izgovarjajo, da imajo prazne blagajne, zato da ni mogoče najeti ne cestarjev ne delavcev in tako je treba mirno gledati, kako dež odnaša naša pota in ceste v vodo.

FOJDA

Iz naših krajev se malo sliši v svet. Človek bi mislil, da se nam kar imenitno godi. Marsikaj bi lahko potožili, če bi kaj pomagalo. Sredi meseca smo imeli eno smrt v naši soseski. Triinšestdesetletni gospodar Janez Skubl iz Turkov se je napotil z doma v Fojdo po opravkih. Na poti ga je kar v hipu popadla slabost. Odpovedalo mu je srce in se je zrušil na tla. Poklicali so zdravnika, a ni bilo več pomoči. Skubl je že bil mrtev. Sosede je smrt pretresla. Vsi izrekajo sožalje prizadeti družini.

PLATIŠČE

Breginjski zgornji kot in naša bližnja okolica spadata po ozemlju pravzaprav skupaj. Ljudje smo si kot dobri sosedji, podobni po značaju in naravi. Loči nas le Nadiža spodaj v grapi. Čez vodo pelje sicer most, pa je ves reven in nevaren, da se podere. Za avtomobilski promet že ni več. Pravijo, da se bo mešana jugoslovansko-italijanska komisija prihodnjic v Vidmu prav o tem mostu porazgovorila, da bi ga popravili ali postavili novega. To zadnje bi bilo še najboljšje. Most in zveza za Breginj in Kobarid je potrebna. Do tja bi imeli mnogo bolj pripravne zveze, kakor v druga središča. Novi most nas bi rešil osamelosti; saj živijo naši ljudje kot odrezani od vsega sveta.

Nekdanja občina Pevma bo torej imela na južnem koncu že dograjeno mestno četrt, v sredini pa novo kmečko naselje. Domačinov pa seveda ne bo ne v prvem ne v drugem novem naselju.

NOVI SOLSKI NADZORNIK

Potrujejo se govorice, da se bodo na nadzorniških mestih osnovnih šol v Gorici izvršile nekatere spremembe. Solski nadzornik za mesto ima pod nadzorstvom tako italijanske kot slovenske šole. Zato se tičejo spremembe tudi naših šol. Doslej je to mesto upravljala začasna nadzornica De Rocco - Gorian. Že ta ni razumela jezika tistih šol, katere naj bi nadzirala. Od slovenskih učiteljev je zahtevala, naj ji predlagajo učne načrte za pouk na slovenskih šolah v italijanščini. Kako je torej nadzirala na primer pouk slovenščine, je tudi uganka. Na njeno mesto bo menda prišel mlad nadzornik iz Rima. Dvomimo, da bo pa ta poznal kaj bolje jezik tistih šol, katere bo nadziral. In tak položaj slovenskih osnovnih šol se nekaterim gospodom zdi popolnoma urejen.

RODITELJSKI SESTANEK

V nedeljo dopoldne so se zbrali starši naših otrok z nižje gimnazije na roditeljski sestanek. Kljub mrzlemu vremenu je bila udeležba precej številna. Starši so pokazali, da se zanimajo za napredek svojih sinov in hčera, kar jim je treba šteti v čast. Na sestanku je g. ravnatelj gimnazije obrazložil navzočim potrebo sodelovanja med šolo in domom. Potrebno je, da starši ali vzgojni zavodi stalno spremljajo razvoj dijakov in da so poučeni o njih delu; kaj jim je v šoli naloženo kot priprava za prihodnjo šolsko uro. Starši so z zanimanjem poslušali ravnateljeva izvajanja. Ob koncu se-

stanka, ki je trajal skoraj dve uri, so se starši pozanimali pri navzočih profesorjih o šolskih uspehih svojih otrok.

ZA ZIMSKO POMOČ

Goriška prefektura je objavila številke o nabirki za zimsko pomoč. Doslej se je po vsej naši pokrajini nabralo 4.310.000 lir. Nabiranje za zimsko pomoč se pri podjetjih, po šolah in pri zasebnikih še vedno nadaljuje.

Medtem je goriška prefektura izdala osem milijonov in 350 tisoč lir za podporne ustanove (ECA). Med 16 občin je razdelila pet milijonov in pol za zimsko delovišča in nekaj manj kot štiri milijone med druge podporne ustanove.

OGROŽENA INDUSTRIJA

V Gorici se je po drugi svetovni vojni močno razvila slaščičarska industrija. Z zaradi proste cone in nižjih cen sladkorja, kakor v drugih pokrajinah države so začele v mestu in okolici delovati tovarne bonbonov, keksov, čokolade; s cenanim sladkorjem v zvezi tudi sladkih likerjev. Nekaj sto ljudi je dobilo zaslužka v tej tipično »prстоconski« industriji. Tudi podjetniki, se niso imeli kaj pritoževati.

Ves ta gospodarski kompleks je pa sedaj v nevarnosti, da bo moral, če že ne prenehati, pa vsaj omejiti svoje delovanje. Vse delo te industrijske panoge sloni na dobavi sladkorja po znižani ceni. Dokler ga je dosti in poceni, še gre, če ga primanjkuje, se morajo stroji ustaviti. Prav to je sedaj slučaj. Pristojno kmetijsko ministrstvo še ni namreč dalo dovoljenja za uvoz v prosto cono določene letne količine sladkorja. Industriji so vložili oster protest v Rim in grozijo, da bodo zaprli sladkorne obrate.

Glas goriških vernikov

Med slovenskimi verniki v Gorici se je razširilo precejšnje vznemirjenje in ozlovoljenost zaradi nekih namenjenih ukrepov in cerkvenih premeščenj. Predvsem so prizadeti verniki, ki se udeležujejo slovenske službe božje v cerkvi na Travniku. Omenjeni verniki so zvedeli, da je g. Mirko Mazora prejel odlok, ki ga premešča iz Gorice na župnijo v Šempolaju na Krasu. Na podlagi te odrebe mora priljubljeni duhovnik, ki je dolgo let skrbel za slovenske vernike v mestu, zapustiti svoj delokrog in oditi v drugo faro.

Pripominjamo, da je g. Mazora slovel kot izvrsten pridigar; deca ga je ljubila kot očtovsky kateheta, verniki ga poznajo kot socialno čutečega in versko vnetega dušnega pastirja. Zato bi jih nenadni odlok cerkvenih oblastev hudò prizadel. Po dolgem času je versko življenje v travniški župniji med slovenskimi verniki zaživelo. Čemu torej nove spremembe, se vprašujejo ne eden, ampak mnogi in skoro vsi.

Kateri so vzroki, ki odločajo o osebnih spremembah na dušnopastirskih mestih, in

to še na tako odgovornih, kot je to, o tem ne bomo razpravljali. Čujejo se pa različna mnenja, ki prav gotovo pogodijo pravo. Ni dvoma, da je g. kaplan in katehet, ki je z lepimi govori privabil v cerkev številne slovenske vernike in je z ljubeznivim nastopom vplival na otroke, postal trn v peti določnim nacionalno nestrpnim krogom. Slišali smo, da so taki ljudje iz laičnih in tudi iz cerkvenih krogov, ki so Slovencem sovražno razpoloženi. Ti ljudje, ki radi udarijo po slovenskih pravicah tudi v cerkvi, so gotovo pritiskali na odločujočo oblast, da je odredila premestitev omenjenega dušnega pastirja.

Z žalostjo se goriški slovenski verniki pri tem spominjajo na fašistične čase, ko so prav na Travniku med postnimi pridigami motili slovensko bogoslužje; ko so zaradi slovenskega cerkvenega petja v Podgori mučili pevce in umorili organista Lojzeta Bratuža. Ali trajajo odmevi tistih črnih časov še sedaj? Goriški slovenski verniki izražajo zato željo, da bi ne prišlo do nameravanih sprememb in to predvsem v prid dušnopastirskemu blagru!

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

JANEZ JANŽEKOVIC V smrt ali življenje 4.

ALI SE IMAMO SLOVENCİ KOT NAROD DOVOLJ ŽIVLJENJSKE SILE? — KAJ SODI O TEM EDEN NAJODLICNEJSIH SLOVENSКИH KATOLISКИH MISLECEV

Važni razlogi, ki so nekoč nagibali starše, da so imeli otroke, so zaradi napredka družbe odpadli. Danes družina ne potrebuje več otroka za sebe. Dolžnost, da oskrbi onemoglo starše, ki jo je imel nekoč otrok, je prevzela družba. V naši dobi se ni treba nikomur več bati, da bi umiral na cesti. Hlapcev Jernejev ni več. Nagibi za otroka so samo še čustvene, ne več obenem tudi gospodarske narave. Gospodarski ozirni ne samo, da ne govorijo več za otroka, marveč so proti njemu. Če uporabimo surov gospodarski jezik, moramo priznati, da so z otroki sami stroški, koristi pa nobene.

Narod pa brez otrok ne more obstati. Družba, ki hoče živeti, stoji torej danes pred vprašanjem, kako narediti otroka zopet zaželenega. S čim nadomestiti razloge, ki so nekoč nagibali starše, da so imeli otroke? Če si bodo starši otrok želeli, tedaj sredstva proti spočetju in odprave plodu ne bodo več ogrožala skupnosti.

Kako narediti otroka zopet zaželenega? Težko vprašanje, ki ga bo moralo reševati mnogo glav. Vsekakor je treba storiti vsaj dveje. Ljudstvo je treba poučiti o položaju in rodnoti je treba začeti vzpodbujati z učinkovitejšimi gospodarskimi ukrepi kakor doslej.

Ljudstvo je treba poučiti o položaju. Kadar gozi kaka nalezljiva bolezen, je vsa javnost takoj opozorjena. Dnevno časopisje stalno poroča o stanju in prinaša navodila, kako naj se varujemo okužbe. Ko pa je začel glodati črv prav koreniko narodovega življenja, je vse tiho. Tisto opozorilo v TT (Tedenska Tribuna - ljubljanski tednik, op. ur.) je bilo samo hvalevredna izjema. Pa še takrat je, morda slučajno, morda hote, takoj nato izšel članek, ki je dopovedoval, da je na svetu v resnici preveč rojstev. Recimo, toda v Sloveniji ne. Ali bomo mar uvozili Kitajce in jim predali Triglav in Bled in Koper? Kako si naj torej razložimo ta molk spričo tolike nevarnosti? Ali je morda zmanjševanje rodnoti samo prehodni pojav, ki bo preminil sam od sebe? Zal ne. To je najresnejša, smrtonosna bolezen, ki je uničila že mogočne narode. Stari Rimljani so kratko in malo izumrli, majhen ostanek so pa vsrkali sveži narodi. Morda je pa stanje brezupno in borba nima smisla. Nikakor. Čeprav je pojav splošen in značilen za vse kulturne narode, vendar ni posledica katerega neizprosne naravnega zakona. Pri rojstvu otroka ima besedo vsekakor tudi človekova svobodna odločitev. Francoski narod je pokazal, da je zlo mogoče obrzdati. Toda s kakimi naporji so Francozi to dosegli, kako so razgibali vso javnost, kako so z zakonodajo podprli družino! Zlo je mogoče premagati, toda premagati ga je mogoče samo z resnim naporom, ki ga mora podpreti vse ljudstvo. Prav zato pa morajo ljudje vedeti, za kaj gre.

Ljudstvo je treba poučiti o položaju. Povedati mu je treba, da smo tik pred tem, ko bomo začeli izumirati. Naj se število rojstev še nekaj let tako manjša, pa bomo začeli Slovenci po malem izginjati in prepuščati svojo zemljo drugim. Ali nam je to res vseeno? Nobenega dvoma ni, da je vendarle še mnogo ljudi, ki jim je to, kar označujejo besede dolžnost, domoljubje, narod, domovina, nekaj nad vse pomembnega in svetega: živeti in posredovati življenje je dolžnost; preprosto domoljubje zahteva, da imajo družine otroke; ne smemo dopustiti, da bi kot narod izumrli. Ali bi mogli dolžnost natančneje določiti? Ali bi smeli tvegati kako število? Raje ne. Pa vendar: Na Francoskem se je reklo, da bi se narod ohranil na dosednji višini, če bi imele družine po tri otroke: dva, da nadomestita starše, enega namesto tistih, ki otrok nimajo, in zaradi morebitne smrti katerega otroka. Za narod, ki pa hoče rasti, je to premalo. Za nas, ki tekmujejo z rodovitnejšimi jugoslovanskimi narodi, je to premalo. Slovenska družina bi naj torej imela, če se ne oziramo na nič drugega kakor na njeno narodno zavest in domoljubje, vsaj štiri otroke. Na to bi morali misliti tudi stavbeniki.

Materinstvo je treba obdati z vso častjo in mu nuditi vso zaščito. Na Zapadu so očetje z mnogimi otroki priljubljen predmet karikatristov. Pri nas (v Sloveniji, op. ur.) se družine z več otroki sme-

šijo kvečjemu zasebno; javno, recimo v časopisih, jih nihče ne sramoti. Otrok je redno prikazan v vsej svoji očarljivosti. Obhajamo materinske in otrokove dneve. Dan za dnem se odpirajo nova, vedno mikavnejša in bolj opremljena igrišča. Za otroka se mnogo stori. Potrebno bi pa bilo storiti še več in poskušati ustvariti tako javno mnenje, da bo to, s čimer se družina najbolj postavi, ne najnovejši televizor, ne avto, ki premore toliko kubikov, ampak število otrok. Število otrok bi bilo treba upoštevati povsod. Kadar se poteguje več oseb za isto mesto in so vse enako sposobne, tedaj naj bo odločilno vprašanje, kdo ima več otrok.

Tudi duhovnik more na razne načine pokazati, kakšna čast gre materinstvu. Materam z mnogimi otroki bi recimo mogel dati kake prednosti pri nabavi sedeža v cerkvi. Kdo drugi bolj zasluži sedež, kakor mati, ki jo bremeni kopica otrok! Vsakomur bo njegova lastna dušnopastirska modrost in obzirnost najbolje povedala, kaj more storiti za matere v svoji župniji.

Otrok mora biti družbi vse. Otrok je alfa in omega družbe. On je tisti, ki bo ustvarjal televizorje in avtomobile, in on je tisti, za kogar se vse ustvarja. Prej smo rekli, da zaradi družbenega razvoja danes družina ne potrebuje več otroka. To

KROZEK SLOVENSКИH IZOBRAZENECV

v Trstu vabi na sestanek, ki bo v petek, 3. februarja, ob 20.30 v društvenih prostorih v ul. Commerciale 5/I. Na sporedu je nadaljevanje predavanja:

»INDUSTRIJSKA SESTAVA TRŽASKEGA OZEMLJA«

Po predavanju razgovor o bližnji pastni zabavi in smučarskem izletu.

ugotovitev je treba dopolniti. Današnja družina ne potrebuje nujno svojega otroka, otroka pa potrebuje prav tako kakor vedno. Vsi potrebujemo otroka. Socialno zavarovanje, ki se nanj zanašamo, to so ljudje, ki nam bodo pomagali v stiski. To je zdravnik, ki ga bomo poklicali, to je bolniška sestra, ki nas bo negovala, to je oseba, ki oskrbuje domove za onemoglo. Prav v teh letih se roče in doračajo otroci, ki jih bomo potrebovali, ko bomo obnemogli. Kaj mi storimo za otroke? Ali naj njihovi starši sami nosijo vse stroške zanje, potem pa, ko so jih spravili na noge, dajo vsej družbi na razpolago? Starši namreč, mislim na delavske in uradniške družine, na starost verjetno sploh ne bodo živeli pri svojih otrocih. Otrok torej niso negovali zase. Tudi oni se bodo zaupali socialnemu zavarovanju, to je, tujim otrokom, in jim bodo plačevali usluge prav tako, kakor mi, ki svojih otrok sploh nismo imeli. Starši, ki imajo danes otroke, plačujejo torej dvojne otroke: najprej svoje, ki jih potem brezplačno izroče družbi, potem pa še tuje, s tem da z delom svojih dohodkov napajajo socialno zavarovanje.

Imeti danes otroke in sam skrbeti zanje, se pravi, dati se izrabljati od onih, ki svojih otrok ne marajo, ker se zanašajo, da se bo vedno našlo dovolj preprostežev, ki jim bodo pripravljeni zastoj roditi in vzrediti otroke. To je sicer zakrknano, zato pa nič manj odurna oblika izkoriščanja človeka po človeku. Današnji človek pa ne mara biti več bedak, ki bi se dal izkoriščati. Zato sodobnim staršem, ki se tega bolj ali manj jasno zavedajo, otrok ni več zaželen. S tem res dosežemo, da niso več izkoriščani, toda store še nekaj drugega, na tak način pa sami postajajo izkoriščevalci. Zato rešitev ne more biti v tem, da bi se družine branile otrok, kajti otroci so nam vsem potrebni, ampak v tem, da stroške za njihovo vzdrževanje prevzame družba, to je, mi vsi. Brez smelih ekonomskih ukrepov se rodnot ne bo dvignila.

Družba, ki je spoznala, da zaradi splošnega napredka družini lasten otrok ni več nujno potreben, marveč ji je v gospodarsko škodo, pač pa je neobhodno potreben in gospodarsko koristen družbi, mora postaviti načelo: Družina, ki ima otroke, ne sme biti zaradi tega gospodarsko na slabšem od druž-

ne, ki jih nima. To načelo mora poskušati uveljaviti do zadnjih posledic.

Tega se družba že zaveda in začenja dajati staršem za otroke doklade. Z višino svojega prispevka more odločilno vplivati na rodnot. Zlasti socialistična družba, ki je vzela porazdelitev gospodarskih dobrin v svoje roke, je sposobna s svojimi ukrepi urejati naraščanje prebivalstva. Da pri tako vzvišeni zadevi, kakor je rojstvo človeške osebnosti, sodoča umazani denar, to sicer človeku ni v ponos, a še manj mu je v ponos, če gospodarsko izrablja starše. Dokler človek ne bo zmožen, da dela dobro samo zato, ker je tako prav, in se izogiba slabega zato, ker je slabo, dokler bodo njegove pravne odločitve odvisne tudi od obljubljenega plačila in od zagrožene kazni, dotlej bo tudi število rojstev mogoče urejati z gospodarskimi ukrepi.

Socialističnim državam se torej ni bati za svoj naraščaj, če le hočejo uporabiti sredstva, ki jih imajo v rokah. Vendar je prav pri nas vprašanje bolj zamotano. Naša država (Jugoslavija, op. ured.) kot celota še ne trpi zaradi premajhnega števila rojstev. Bolezen se je zagrizla predvsem v slovenski in hrvatski narod. Če bi se zvezna država odločila za take gospodarske ukrepe, ki bi bili zmogni dvigniti rodnot v teh dveh republikah, bi se število rojstev po celi državi povečalo bolj, kakor je zaželeno, mi bi pa kljub temu zaostajali za drugimi bratskimi narodi. Vprašanje rodnoti bo morala reševati vsaka republika zase.

Morda se pa kdo v najbolj skritem kotičku svojega srca poigrava celo z mislijo, da bi navsezadnje za Jugoslavijo niti ne bilo slabo, če bi nekaj njenih narodov potihoma, neopazno in brez bolečin zvodenelo in izplahnelo. Koliko trenj bi odpadlo, na kako preprosto način bi se ustvarila enotnost! Zgrešena in zastrupljena misel! Enotnost narodov, ki jih veže bratska ljubezen in vzpodbuja viteška tekma, je trdnjša in lepša od enotnosti, ki jo poraja enoličnost. Vrv je tako močna zato, ker je spletena iz mnogih vrvic. Francozi so en narod, pa so hudo razdvojeni; Italijani so en narod, pa se vseeno pobijajo med seboj. Ne maramo enotnosti, ki bi jo ustvarila smrt. Noben jugoslovanski narod ne sme umreti! Tudi mi Slovenci ne smemo in ne maramo umreti! Vprašanje rodnoti, ki se tiče predvsem nas, bomo začeli sami reševati. Naše se bodo bistre glave in predlagale učinkovite ukrepe, ki jih bo mogla izvesti LR Slovenija. Čemu smo pa vpisani posebej v državljansko knjigo ljudske republike Slovenije? Morda bo treba pri nas povečati obseg posesti, ki jo smejo imeti starši, da še dobe otroške doklade. Morda bo treba začeti dajati prispevek za otroke tudi malim posestnikom, ki niso v službi. Prav take družine, ki se ne gneteje v mestih in ki se morejo njihovi otroci po mili volji naskakati v zelenju in soncu, so zmožne dati družbi največ in najbolj zdravih otrok.

Naši veliki možje nas zaskrbljeno gledajo iz svoje večnosti. Kako so se tresli za usodo svojega malega naroda, koliko so sanjali o narodni svobodi, kaj vse so zanj žrtvovali! In sedaj, ko smo to svobodo dosegli, ko ni več nevarnosti, da bi nas uničil tuji meč, ko zopet nam buči morje Adrijansko,

(Konec na 8. strani)

Najden nov rokopis ob Mrtvem morju

Našli so nov tako imenovani »zvitek Mrtvega morja«, in sicer v lončenem vrču v neki jami doline Kidron. Sporočilo o tem je objavil sedaj strokovnjak za sveto pismo starega zakona dr. Juan Allegre iz Manchesterja. Allegre raziskuje na čelu odprave, ki jo podpira veliki angleški nedeljski časopis; jame ob Mrtvem morju. Zdi se, da je sedaj najden zvitek starejši kot zvitki iz Qumrana, ki izvirajo od neke judovske verske ločine pred Kristusom in iz časa Kristusa in ki vsebujejo razen odlomkov svetega pisma komentarje, molitvenike in redovniška pravila. Dr. Allegre je dejal po bežnem pregledu, da gre pri novem zvitku za enega najstarejših znanih spisov sploh.

Novo jamo so odkrili Arabci, ki so našli med sipino in meliščem, več kot noht velik kosov papirusa v gnezdu nekega glodavca. Prva preiskava je nato spravila na dan lončeni vrč z zvitkom. Dr. Allegre bo sedaj raziskal sistematično celo jamo, pri čemer bodo morali med drugim zgraditi malo ozkotirno železnico, da bodo iz jame odstranili vse melišče.

GOSPODARSTVO

Ozimne pšenice bo malo...

Zaradi skoraj stalnega deževja so le redki kmetovalci lahko posejali ozimno pšenico. To pa se ni zgodilo samo pri nas, marveč skoraj v vseh pokrajinah zgornje Italije. Zato bodo morali marsikateri kmetje kupovati moko za peko vsakdanjega kruha. Poleg tega bo najbrž malo pšenične slame za steljo.

Kdor ni sejal ozimne pšenice, lahko seje jaro, to je spomladansko pšenico. Pri nas jo sejemo meseca februarja. Od jare pšenice navadno dobimo pičlejše pridelke kot od ozimne, a razlika bo tem manjša, čim bolj bomo jari pšenici postregli. Postreči pa ji morajo tako kot ozimni pšenici, se pravi zemljo globoko preorati, obilno pognojiti z dobro dozorelim hlevskim gnojem in umetnimi gnojili, sejati s strojem in nato še navrhno gnojiti ali gnojiti pod list.

Paziti pa moramo tudi na pšenično sorto, ker so le prav redke ozimne sorte pšenice primerne tudi za spomladansko setev. Med

Umetni hlevski gnoj

Priprava umetnega hlevskega gnoja je precej enostavna in hitra, saj je gnojilo pripravljeno že v 3 do 4 mesecih. Dobimo ga takole:

Tla naj bodo neprodušna, najboljše betonska ali iz steptane ilovice. Na ta tla nanesemo toliko slame ali listja, da dobimo 50 do 60 cm debel steptan kup, ki ga polijemo z vodo. Kup polijemo še dvakrat v naslednjih 12 urah. Nato slamo ali listje pokrijemo s prst debelo plastjo dobrega hlevskega gnoja, s čemer vnesemo bakterije, ki so nujno potrebne za kipenje in razkroj rastlinskih snovi. Drugi dan raztrosimo na vsak kvadratni meter površine po 1 1/2 kg superfosfata in 1 kg seči (urea); vsak kg seči lahko nadomestimo z 2 kg žveplenokislega amoniaka (solfato amonico). Nato kup zopet polijemo z vodo in ga pokrijemo s slamo ali s posebnim »platnom« iz plastične mase. S tem preprečimo izparevanje.

Prav kmalu, navadno že drugi dan, se začne v kupu kipenje in v njegovi notranjosti se toplota močno dvigne. Ko doseže od 50 do 60° C, odstranimo slamo ali pogrinjalo, kup spet steptamo in vrh njega razlijemo toliko vode, da začne od spodaj odtekati. Nekaj dni pozneje — 2 do 3 dni — nanesemo na prvi kup enako debelo plast slame ali listja, ki ga pa ni več potrebno pokriti s hlevskim gnojem. V ostalem pa ravnamo tako, kot smo s prvo plastjo — kupom: zalivamo in raztrosimo enake količine umetnih gnojil. Nato lahko nanesemo še 2 ali 3 plasti slame ali listja in ravnamo z njimi tako kot s prvo plastjo. Končno ves kup pokrijemo, najboljše z zgoraj omenjenim pregrinjalom iz plastične mase in pustimo pri miru 3 do 4 mesece. Po tem razdobju je umetni hlevski gnoj pripravljen in ima približno tako gnojilno moč kot pravi hlevski gnoj.

temi je predvsem sorta »mentana«, katero so v prejšnjih letih naši kmetovalci skoraj izključno sejali in bili z njo tudi zadovoljni, zlasti zato ker ni zahtevna sorta. Seme sorte »mentana« se še dobi in kdor misli sejati jaro pšenico, naj si nabavi to sorto. Svetujemo pa, da si kmetovalci nabavijo novo seme in tisto, ki jo pridelajo doma.

Za spomladansko setev bi bile dobre tudi vse druge ozimne sorte, če bi jih jarovizirali. To je postopek, katerega se poslužujejo v Rusiji in sploh v pokrajinah, kjer sneg dolgo pokriva zemljo. Posebnost tega postopka je v tem, da je kaleče seme umetno podvrženo vplivom mraza. Takega jaroviziranega semena pa pri nas ni in zato naj se seje predvsem sorta »mentana«.

Proizvodnja mleka

Proizvodnja mleka v Italiji v letu 1960 cenijo na več kot 100 milijonov hl, medtem ko jih je bilo leta 1959 in leta 1958 93 milij. hl. Iz teh števil je razvidno, da se proizvodnja dviga. Računajo, da odpade na krave 90% vse proizvodnje, ostalih 10% pa na bivoličice, ovce in koze. V južni Italiji in na otokih molzejo tudi oslice.

Od vse količine dobljenega mleka gre 25% za vzrejo živali, 27% za človeško prehrano, 48% pa za mlekarstvo industrijo, ki plačuje najslabše, saj se sedanja cena vrtil med 38 in 45 lirami za kg, medtem ko je bila pred letom dni skoraj za 10 lir višja. Kljub temu pa ni bil uvoz masla in sira nikdar tako visok kot leta 1960.

So mravlje škodljive ali koristne?

Odgovor ni enostaven. Zunaj v naravi, posebno v gozdovih, so mravlje na vsak način zelo koristne, ker uničujejo gosenice in drugi mrčes. Uničijo zlasti mnogo gosenic borovega prelca. Prof. Pavan, ki predava na vseučilišču v Paviji, meni, da je v Italiji nad milijon gnezd mravelj z okoli 300 milijardami delavk (mravlje brez peruti). Pavan trdi, da te mravlje uničijo dnevno nad 1200 stotov gosenic in drugega mrčesa. Mravlje so torej zelo koristne.

Drugačnega mnenja je seveda cvetličar, če se mu vgnezdijo v cvetličnem loncu pod cvetlico ali pod cvetličnim grmom. Enakega mnenja je tudi vrtnar. Posebno po strani pa gleda mravlje gospodinja, če so se navadile hoditi v kuhinjo ali po sobah ali če so se celo vgnezdile v zidu. Tu so pač škodljive in jih je treba uničiti, za kar je danes vse polno pripravkov in zadostuje že DDT.

Narodni dohodek in kmetijstvo

V Italiji živi danes od kmetijstva še vedno 32% delovnih ljudi, na katere je v letu 1960 odpadlo nekaj nad 3 tisoč milijard ali pičlih 18% vsega narodnega dohodka. Te številke jasno povedo, v kakšnem stanju se nahaja kmetijstvo v Italiji: 32% delovnih ljudi se mora zadovoljiti z 18% narodnega dohodka. Zato delovni ljudje zapuščajo deželo in iščejo zaposlitve drugod, predvsem v industriji. Leta 1960 se je kmetijski dohodek znižal za najmanj 150 milijard, od katerih vsaj 100 samo od nižjega pšeničnega pridelka.

Izdaja Konzorcij Novega lista
Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
Telefon 29477

ŽENA IN DOM

KOZMETIKA POZIMI

Zima je tu in z njo tudi razne kozmetične neprijetnosti. Posebno če pade živo srebro pod ničlo, se nam lahko zgodi, da si za zmeraj poškodujemo kožo na obrazu. Poškodbe potem lahko odstranimo samo z dolgotrajnim zdravljenjem. Vse to pa ni potrebno, če se navadimo, da pozimi nekoliko negujemo kožo.

Povsem razumljivo je, da pozimi zaščitimo telo in vrat pred mrazom s plaščem in šalom, obraz pa ostane izpostavljen vsem vremenskim muhavostim. Pri nas seveda ne moremo pokriti obraza z masko, kot delajo na Južnem tečaju, toda tudi za obraz obstaja »zimski plašč«: to je tenka plast mastne kreme.

Laponke uporabljajo n. pr. za mazanje obraza mast morskega psa. Njihova koža je vedno zdrava, mehka in prožna kljub hudemu mrazu in snežnim mežem.

Pri nas bi gotovo bilo smešno, sprehajati se po mrazu z debelim slojem masti po obrazu, toda pomagamo si lahko drugače.

Predvsem si moramo z dobro mastno kremo natreči obraz pred spanjem. Kremo vtiramo v kožo na obrazu in vratu. To je prvi postopek za zavarovanje kože.

Ko je zunaj temperatura pod ničlo, moramo predvsem paziti na kožo okrog oči. Namažemo jo z mastno kremo, ki jo previdno vtremo v kožo. Tanke plast pudra preko mastne kreme bo obraz odlično zaščitila pred vetrom in mrazom. Pri tem je treba omeniti tudi to, da zahteva zima drugačno

barvo pudra kot drugi letni časi. V poštveh pridejo rožnati odtenki pudra.

Ko je mraz najhujši, moramo paziti tudi na ustnice, da nam ne popokajo. Ustnice pozimi pazljivo negujemo. Brž ko čutimo, da se koža na ustnicah krči in poka, se moramo odreči črtala za ustnice in uporabljati posebno kremo za ustnice, ki ščiti kožo, hkrati pa zdravi poškodbe, ki nastanejo zaradi mraza.

KAJ JE MODERNO PO SVETU?

Letos so zelo priljubljene resice (franže); z njimi okrasimo klobučke, zapestnice na rokavih, spodnje robove tunik in podobno. Letos so se ženske ogrele tudi za nazobčane trakove, s katerimi se lahko okrasijo spodnji robovi kril, jopic, vratni izrez itd.

Priljubljene so temnorjave nogavice, čevlji s štiriokroglo konico in štiriokroglatim izrezom, klobuki in kape iz enakega blaga, kot je plašč ali kostim, velike torbice iz žameta ali usnja, gladke ali pa zelo nabrane in velike zaponke na ramenih ali v pasu.

KOKTAJL ZA LASE

Enkrat mesečno lahko umijemo lase s stepenim rumenjakom, ki smo mu dodale žličko ruma. Počasi dodajamo še malo mlačne vode, da se vse dobro zmeša.

Pranje: lase zmočimo z mlačno vodo, nato pa polijemo z gornjo mešanico ter masiramo lasišče kot s šamponom. Glavo masiramo dolgo, jo izplaknemo z vročo vodo in postopek ponovimo. Končno večkrat izplaknemo lase z mlačno vodo.

Zapostavljeni

Od več strani smo že slišali in tudi prejeli pritožbe, da obstajajo v naši republiki različne kategorije upokojencev. Nekatere uživajo vse pravice, za druge se pa državna oblastva ne zmenijo ter jih pustijo, da hira, kakor vedo in znajo. V vseh kulturnih državah je socialni sistem tako urejen, da se uslužbenec poveča plača, kadar se življenjske potrebe podražijo. To pravilo velja za državne, kakor za privatne nameščence. S poviškom plač se pa avtomatično zvišajo tudi prispevki in odtegljaji za socialne prispevke. Zavod za socialno skrbstvo (INPS) ima zlasti pri nas natančno določene lestvice.

Do tu je vse v redu. Pravilno je tudi, da se s povečanjem življenjskih stroškov zvišajo tudi pokojnine. Toda ne vsem in prav tu se začnajo izjeme ter so določene kategorije upokojencev zapostavljene. Državni in napol državni upokojenci imajo tako imenovano gibljivo lestvico avtomatičnih poviškov. To samo po sebi razumljivo pravilo pa ne pride v poštev za tiste upokojence, ki prejema že tako skopo odmerjene odpravnine od Zavoda za socialno skrbstvo. Naj se cene potrebščin zvišajo, kolikor se hočejo, revni in stari upokojenci, odvisni od omenjenega zavoda, ostanejo vedno pri isti vsoti. Zavod spravi v svoje blagajne ob vsakokratnem zvišanju plač ogromne milijone, svojim upokojencem, katerim je denar pravzaprav namenjen, pa ne da nič več. Na tisoče in tisoče jih je, ki se morajo s pokojnino deset do petnajst tisoč lir pehati skozi lakoto celega meseca, medtem ko ima državni uradnik, ki ni opravljal prav nič večje delo, po petkrat ali desetkrat toliko. Pod Mussolinijem so pravili, da so šli milijoni, nabrani od socialnega zavarovanja, za topove in razkošne palače. Kam gredo pa sedaj? Ali bi ne bilo pravično, da se tudi upokojencem Zavoda za socialno skrbstvo že enkrat prizna gibljiva lestvica, kadar se cene zvišajo?

V naslednjem trenutku je pač ležala ob zidu vrsta čudno zviti postav v klopčiču, druga na drugi, kot kup zelenkastih cunj, iz katerih je tupatam gledala glava. Včasih se je kup še zganil. Američan je nekoliko počakal v brzostrelko uprto vanj, potem pa se je napolnil naprej, za prvim vojakom, ki se je že odpravil k tretjemu, bolj oddaljenemu stolpu.

»Bili so neumni, da niso rajši zbežali, kot smo jim kazali,« je dejal nekdo.

»Bili so še skoraj otroci,« je dejal drugi. Toda večina jim je privoščila. »Vse Nemce bi morali pobiti,« so govorili. »Vse do zadnjega. Iztrebiti bi bilo treba to svojat.«

Zelja po maščevanju je pri mnogih kar zagrnila zavest, da smo končno svobodni. Imel sem čuden občutek, kot da še vedno ne morem verjeti, da smo osvobodjeni. Ne da nisem verjel v osvoboditev. Bila je tu. Videl sem Američane in bil sem priča, ko so pobijali naše stražarje, kot smo si to tolikokrat želeli in to željo tudi v besedah izražali, če smo bili sami med seboj. (Sicer pa je bilo v Dachauu zelo malo vohunjenja). Toda svoboda bi morala imeti drugačen okus. Nenadno sem odkril, da nisem več sposoben niti globokega veselja, kot sem bil že prej odkril, da nisem več sposoben groze ali dolgotrajne, globoke žalosti. Včasih, kadar sem videl, kako so ruski pometachi iz štab z metlami drgnili na stranišču na tleh ležeče, do kosti shušano truplo kakga »musulmana« (to ime se je oprijelo v taborišču popolnoma shušanih, mlahavih, v cunje oblečenih postav, ki jih je bilo samo še nos, in s čudno potemnelo ali porumenelo poltjo), da bi postrgali z njega nesnago, s katero se je pomazal v zadnji uri, in se pri tem surovo šalili ter ga z brcami preobračali kot polena,

NOVICE

Gobavost

V V zadnjih mesecih so se pojavili v Italiji nekateri primeri gobavosti. Vest o tej hudi bolezni je precej preplašila javnost. Poslanec Cucco je zato vložil interpelacijo na ministra za zdravstvo. Našel je, da je v državi 517 primerov gobavosti. Za to boleznijo boleha skoraj sto oseb več kot prejšnja leta. Minister pa je na vprašanje odgovoril, da niso to nikakšni novi primeri, so le stari bolniki, ki so se doslej izognili zdravstvenemu nadzorstvu. Prijavili so se šele potem zato, da bi bili deležni državne podpore, ki je določena po zakonu iz leta 1950.

Minister je tudi pripomnil, da bolnike s to boleznijo danes z modernimi sredstvi lahko ozdravimo. Nekoč je bilo potrebno take nesrečnike za vse življenje poslati v osamljena gobavišča na kakem otoku. Sleherno vznemirjanje je povsem brezpotrebno.

Hot gobe

Politični zemljevid Afrike se že kar vsak teden spreminja. Nove države rastejo kot gobe po dežju. Prvenstvo med vsemi novimi državnimi tvorbami je pa gotovo odnesla pokrajina Ruanda-Urundi severno od jezera Tanganjika. Kot vse drugo porečje Konga je tudi ta del afriške zemlje, ki meri 54.000 km² in ima 4 milijone in pol prebivalcev, spadal pod belgijsko nadoblast. V soboto dopoldne se je pa kar v času treh četrt ure Uranda izklicala za samostojno demokratsko republiko. Bonyumutwa, vodja večinske stranke je bil kar brž izvoljen za predsednika republike. Še na javnem zboru v prestolnici Usumburu je določil, kdo bodo njegovi ministri in načelniki desetih republiških pokrajin. Še preden so šli h

kosilu, so že vihrale s poslopij in s palm zeleno-rumeno-roza zastave, znak nove republike. Ruanda se priznava kot članica Združenih narodov. Nekaj časa pa bo v deželi ostala tudi belgijska uprava.

Letnica narobe

Še preden se je na koledarjih pojavila letnica 1961, so nekateri domiselni pikolovci tudi v Gorici pogruntali, da isto letnico enako bereš, tudi če jo obrneš narobe.

Isto misel je objavil pred desetimi dnevi tudi londonski Times. »Narobe letnice« se je domislil neki podeželski župnik v »pismu uredništvu«. Dopisnik pa se obenem sprašuje, kdaj se bo zopet pisala taka letnica, ki se bo lahko enako brala prav in narobe. Pripominja, da se je tak primer pripetil v zadnjih stoletjih le dvakrat, in sicer leta 1691 (obrnite jo!) in leta 1881. Kdaj se bo pa v bodoče ponovil spet tak slučaj?

Na tako vprašanje v krogu znancev je po nekaj dneh odgovoril nekdo, da bo mogoče šele čez šest tisoč let spet zapisati letnico, ki bo enaka na pravo in na drugo piat. Ta letnica bo: 6009.

Zdaj pa sami preizkusite, ali je med letošnjo letnico in med omenjeno še kakšna taka vmes kot letošnja.

V smrt ali življenje

(Nadaljevanje s 6. strani)

sedaj se začnemo predajati uživanju in ne zmoremo več preproste naravne žrtve, ki jo zahteva rojstvo in vzgojo otrok. V vsaki dobi zgodovine so se nam rodili preroki, ki so dali narodu gesta za tisti čas, kje ste danes, narodovi vidci, ki bi našli pravo besedo in vrnili ljudstvu voljo do življenja?

Se nismo začeli umirati, in če bomo začeli, ne bomo takoj umrli. Toda Slovencev nas je tako malo. Zato je skrajni čas, da se nevarnosti zavemo, da opozorimo nanjo vse ljudstvo. Pred nami je izbira: grozi nam smrt, možno je življenje. Smrt bi bila lahka; toda sramotna; življenje bo terjalo mnogo možatega napora. Za kaj se bomo odločili? Kam se bomo usmerili? V smrt ali v življenje?

KONEC

Tekma s smrtjo 47.

E. Z.

me je še nekaj sililo, da bi jih spomnil na spoštovanje, ki so ga dolžni smrti, hkrati pa sem se zavedel, da sem tudi sam popolnoma brezbržen do takih mrtvecev. Ničesar razen rahlega sočutja nisem občutil, in zjutraj sem se prav tako mirno kot vsi drugi ozrl po mrličih, ki so ležali v vrsti pred barako in čakali, da pride SS-ovec in kapo s skrinjico ter jim populita zlate zobe, če jih imajo, da jih nato odpeljejo v krematorij. In pri tem mi je včasih prišlo na misel, kako zelo neprijetno mi je bilo kot otroku v bližini mrliča. Če sem le mogel, sem se izognil, da mi ni bilo treba z domačimi pokropit kakga mrtvega. Za nobeno ceno bi se ga ne bil dotaknil. Zdaj sem ostal ravnodušen, tudi če sem se zbudil ob mrliču, in v Überlingenu so bolniki iz Revierja posedli opoldne z menažkami juhe kar po krstah, v katerih so čakali njihovi umrli sojetniki na transport v krematorij ali v kak skrit grob v gozdu, ne da bi se mi zdelo to kaj posebno čudnega. Sedeli so pač na krstah, ker niso imeli sesti kam drugam.

Zdaj sem z rahlim začudenjem ugotavljal, da je življenje v taborišču okrnilo v meni (kot najbrž v vseh drugih) tudi sposobnost veselja. Neštetokrat sem sanjaril o dnevu osvoboditve, a zdaj, ko je bil tu, sem ostal hladen in miren, kot gledalec pri predstavi, ki ga je razočarala. Ne da bi bil v resnici razočaran, pač pa nesposoben, da jo zares uživa.

(Dalje)

ŠPORTNI PREGLED

Italijansko nogometno prvenstvo je zelo zanimivo

Internazionale jesenski prvak

Črnohlavi igralci milanskega moštva Inter so uspešno premagali tudi zadnji oviro, ki jo je predstavljala mlada ekipa iz Catanie. Nogometaši, ki jih vodi Argentinec Herrera, so pokazali vigran nogomet in obsuli z goli nasprotnikovo mrežo. Kar petkrat je vratar Catanie Gaspari pobral žogo iz mreže.

Strokovnjaki menijo, da že dolgo let niso videli tako bojevit, hitre in uspešne enajstoričice, kot je letos Internazionale. Milanska enajstoričica je bila samo dvakrat poražena (v Bologni in Padovi), dosegla pa je 11 zmag in 4 neodločene izide; njeni igralci so zabil 42 golov (največ) in dobili samo 11 (najmanj).

Na drugem mestu — s 3 točkami razlike — najdemo zelo dobra moštva, kot so Milan, Juventus, Roma in Catania. Milan je letos muhast, čeprav sta Altafini in Vernazza zelo plodovita (13 in 11 golov). Prav v nedeljo je moštvo zgubilo v Vicenzi (0:1). Juventus pa je letos zelo neredna, saj je doživela kar 4 poraze in 4 tekme zaigrala neodločeno, polovico tekem pa je dobila. Njen najboljši igralec je Nicolé, ki je zabil devet golov. Romi, ki je bila dolgo časa vodilna ekipa, se je proti koncu nekaj zataknilo, saj je v nedeljo na domačem igrišču doživela proti Fiorentini grenak poraz (1:3). Najboljša igralca Rome sta brez dvoma Manfredini (16 golov) in Lojacono (10 golov), čeprav ne smemo pozabiti niti starega Schiaffina. Catania predstavlja letošnje presenečenje. Kdo bi si pričakoval, da bo to moštvo na koncu prvega dela nogometnega prvenstva zasedlo tretje mesto. Veliko zaslug za ta uspeh ima prav napadalec Morelli, ki je zabil 8 golov.

Za temi najboljšimi enajstoričicami pridejo ostale s Sampdorio na čelu. Njen napadalec Brighenti je do sedaj zabil 13 golov in je tako najboljši italijanski nogometaš. Za Sampdorio pride Fiorentina, ki je letos vedno v sredini lestvice. Hamrin in tovariši so kljub lepi nedeljski zmagi nad Romo, izgubili kar 6 tekem. Ekipa Napoli, Atalanta, Bologna, L.R. Vicenza in Padova so v »zlati sredini«.

V zlato sredino skušata na vsak način priti še Lecco, ki je uspešen samo doma, in Torino.

Ostanejo še štiri moštva, ki se bojujejo za obstanek v prvi ligi. Spal in Udinese sta zdaj pred Barijem in Laziom.

Že v nedeljo bomo prisostvovali ostremu boju med Catanio in Milanom. Kdo bo zmagal? Catania je na svojem igrišču dosegla 6 zmag in trikrat zaigrala neodločeno, izgubila pa ni niti ene tekme. Največ zanimanja je za ekipo Internazionale. Najtežjo tekmo pa bo Inter imela šele v 9. kolu, ko se bo v Genovi srečala s Sampdorio. Prej pa se bo pomerila z Atalanto, Barijem, Udinesem, L.R. Vicenzo, Laziom, Leccom, Padova in z Milanom. V teh tekmah si moštvo vsečega Herrere utegne nabrati dovolj točk prednosti pred ostalimi tekmeči za častni naslov.

Kakšna pa so predvidevanja? Inter bo gotovo obdržal vodstvo do konca prvenstva. Boj za častna mesta pa se bo odvijal med Milanom, Juventusom in Romo. Catania, ki bo popustila, pa bo tvorila s Sampdorio, Fiorentino in Napolijem četvoro najnevarnejših ekip. Brez nevarnosti bodo igrali Atalanta, če ne bo začela popuščati na svojem igrišču, Bologna, L.R. Vicenza in Padova. Torino se bo še na kakšen način izvil iz najnevarnejše

cone. Paziti pa bodo morali Lecco, Spal in Udinese, medtem ko sta Bari in Lazio najresnejša kandidata za izpad. Toda žoga je okrogla in konec prvenstva je še daleč.

Triestina je razočarala

Kaj pa »B« liga? Položaj je tu zelo zapleten. Če pustimo vodilno enajstoričico Ozo Mantova, ki je bila petkrat poražena in je štirikrat igrala neodločeno, najdemo v razmaku dveh točk nič manj kot 6 ekip: Simmenthal M., Palermo, Como, Messina, Sambenedettese in Novara. Od teh ekip imata največ upanja na uspeh prav Simmenthal Monza in Palermo (v 18 tekmah je dosegel kar 12 neodločenih izidov), čeprav sta zelo bojevita tudi Como in Messina.

V zlati sredini najdemo Triestino, moštvo, ki je zabilo najmanj golov od vseh enajstoričic A in B lige, in sicer samo 14. Triestina je v 19 tekmah šestkrat zmagala, 7 tekem igrala neodločeno in 6 srečanj izgubila.

Zelo zanimiva ekipa je Genoa, ki so ji odvzeli, kot je znano, 7 točk. Če bi imela te točke, bi bila na drugem mestu. Na zadnjem mestu je znana ekipa Marzotto.

Glavna značilnost tekmovalja je, da so si ekipe po moči zelo enake. Kdo bo prišel v prvo ligo, bomo zvedeli prav na zadnjih kolih prvenstva.

Najboljši strellec je Fanello (Alessandria), ki je zabil 12 golov.

LESTVICA ITALIJANSKEGA PRVENSTVA A LIGE

1. Internazionale 26; 2. Milan 23; 3. Juventus, Roma in Catania 22; 6. Sampdoria 19; 7. Fiorentina 18; 8. Napoli, Atalanta, Bologna in L. R. Vicenza 17; 12. Padova 16; 13. Lecco in Torino 14; 15. Spal 12; 16. Udinese 11; 17. Bari 10; 18. Lazio 9.

LESTVICA ITALIJANSKEGA PRVENSTVA B LIGE

1. OZO Mantova 24; 2. Simmenthal Monza in Palermo 22; 4. Como in Messina 21; 6. Sambenedettese in Novara 20; 8. Venezia in Triestina 19; 10. Alessandria, Reggiana, Pro Patria in Prato 18; 14. Parma 17; 15. Catanzaro, Genoa in Verona H. 16; 18. Foggia Incedit 15; 19. Brescia 14; 20. Marzotto 13.

Hvaležen nasmešek je spreletel možovo obličje. Zena mu olajšuje odhod.

»Pa prav sedaj, Adrana moja mala, ko boš imela otročička...«

»Nikar ne misli na to,« ga je prekinila, »zamisli se, kako bo pozneje lepo.« Obraz se ji je zresnil v krasne poteze. »Ko se boš vrnil, bo najin otrok že morda izgovarjal »tata...« stegoval bo k tebi ročice... saj te bo poznal, ker mu bom vedno o tebi pripovedovala.«

»Tako dobra si Adrana... lajšaš mi ločitev.« Že so mu začele spet krožiti misli. Kako bo njemu hudo brez Adrane in njej brez njega. Misel ga je mučila. Ne more biti drugače. Se vesel mora biti, da ga je njegov šef še razmeroma mladega izbral za tako važno mesto inozemskega poročevalca. Skušal je misliti, kako bo lepo, ko se bo vrkal po dolgih mesecih na letalo za povratek k družini.

—0—

Kako se je tresla Adrana zadnje dni pred moževim odhodom. Zdaj je pa že šest mesecev minilo! Jesen je šla mimo; prišla je zima in odšla, nova pomlad je razlila lepoto na zemljo.

Adrana je stala pri oknu in se je smehljala. Vesela je bila ob misli na otroka. Vesela, ker ji je Oskar pisal, da bo prišla za njim, brž ko bo z otrokom mogla. Dobro je vedela, da to ne bo še tako hitro. Možovo pismo ji je pa pravilo, kako hrepeni po njej. Tudi ona po njem, a sedaj mora počakati; zaradi njunega otroka...

Po porodu je bila Adrana vsa srečna. Zdrava ljubka deklica je prišla na svet. Na možovo željo jo je imenovala Delica. Še

10.

Priredil R. B.

STRTA SRCA

preden je Oskar odpotoval, sta skupaj izbrala ime. Ko je mlada mamica ležala v postelji in ji je bolniška sestra položila Delico v naročje, se je ni mogla nagledati. Da, bolj je podobna očku! Podobnost je Adrano navdala z nedopovedljivim veseljem. Saj jo je otrok še bolj živo spominjal na ljubega moža.

V veseli zavesti, da ni več sama in da mora skrbeti za nedolžno bitje, se je Adrana vrnila iz porodišnice domov. Dolgo je stala pred Oskarjevo sliko, kot v nemem pogovoru.

»Zdaj sem še bolj srečna, ljubljeni.« so šepetale njene ustne, »zdaj ni več najina ločitev tako bridka.«

V tem tako srečnem trenutku, se ni zavedala, kako tesno skupaj sta veselje in boleost.

—0—

Gospa Vidic je bila že starejša dama sivih las in dobrohotnega obraza. Dolgo let tega, še kot otrok, je prišla s starši v Rio de Janeiro in ni več šla odtod. Pokopala je starše, pred nekaj leti je zgubila še moža, ki ji je zapustil skromno glavnic. Odprla je penzion v tihi vili. Pri njej so radi stanovali Evropejci, ki so za več časa imeli opravke v brazilski prestolnici. Gospa je s svojimi gosti navezala prav družinske stike. Počutili so se pri njej kot doma. Posebno se ji je priljubil mladi časnikar dr. Ferjan. Z ostrim pogledom je opazila, da

ga tlači hrepenenje po domu, čeprav se je v svojem poklicu prav dobro znašel. Po njenem mnenju je še preveč delal in že nekaj krat ga je posvarila, naj ne presedi dolge nočne ure pri pisalni mizi.

»Toda vi, gospod Oskar, si tudi zjutraj ne privoščite spanja. Tako ne pojde dolgo.«

»Imate prav, toda jaz moram izrabiti čas. Čim več moram delati, ker družinica potrebuje gnezdece. Domek ji moram pripraviti. Ko sva se z Adrano vzela, nisva imela nič. Zdaj je pa že nekaj ničel v bančni knjižici. Zato pa moram čim več poročil poslati čez morje.«

Dobra gospa se je spominjala, kako je bil njen najemnik presrečen, ko je prejel brzojavko, da ima hčerko.

»Otročiča imam,« je privihral v kuhinjo. »Majhno Delico, gospa Vidic! In Adrana je zdrava... pozdrave pošilja...« Jok ga je posilil, tedaj je gospa spoznala, kako ima rad svojo ženo. Kako mora neki biti dobra in lepa ta Adrana, o kateri tako vneto pripoveduje doktor Ferjan.

Oskar pa jo je dražljivo spraševal, ali morda moti šklepetanje pisalnega stroja njeno trdno spanje?

»Ne, nikakor ne, saj trdnega sna že dolgo nimam. Toda vi...«

»No, no, gospa Vidic, veseli me, da skrbite zame. Pa zjutraj malo potegnem v postelji.«

(Dalje)

36

Za
našen
a
i
m
l
a
i
š
e

P
o
t
v

n
e
z
n
a
n
oSamuel
ScowillMiki
Muster

307. Ogledovali so si široke trge, nenavadne kamnite hiše in starodavna svetišča. Profesor jim je šepetaje pripovedoval tisoč let staro zgodovino. Pokazal jim je mogočni stolp Sak-sahuaman — Sokolov prijatelj — ki se je kot zvesti stražar dvigal nad središčem mesta. »V njem bomo prenočili,« je dejal. »Vanj vodi ena sama strma pot. Varni bomo!«

308. Z zadržano plahostjo so popotniki stopili v mogočni stolp. Posedli so na kamnite klopi in se odžejali pri mrzlem studencu, ki je tekkel iz žleba v skalovju. Skozi številne line v debelem zidovju je nanje pogledovalo zvezdno nebo. »Stolp je bil utrdba, ki bi jo mogli Inki braniti tudi po zavzetju mesta,« je razložil profesor.

309. Hen in Jim sta odšla še enkrat v mesto, da bi med razvalinami nabrala kuriva za ogenj. To pot so si morali popotniki sami skuhati večerjo iz skromnih zalog, ki so si jih bili prinesli s seboj. Peggy je namreč izčrpana obležala na trdi klopi. Profesor Grey jo je pregledal in zmajal z glavo: »Naša deklica ne more niti za korak dalje...«

310. Ko je Peggy zaspala in Ala ob njej, so se popotniki šepetaje posvetovali. »Komaj je prenesla silne napore današnjega dne. In tudi osji strup še vedno deluje. Če bi jo silil dalje, bi prišla lahko v življenjsko nevarnost,« je kratko pojasnil profesor. Jim si je grizel ustnice. »Po pomoč pojdem,« je skoraj kriknil, »nič se ji ne sme zgoditi!«

311. »Prav,« je prikimal profesor, »toda ne pojdeš sam. Navsezgodaj jutraj bosta oba s Henom šla v dolino. Hen pozna pot. Poišči ta domačine, indijanske pastirje in izprosi ta konja ali mezga. Plačam vse, kar bodo zahtevali. Najbolje bo, če dobita tudi nekaj ljudi za spremstvo. Mogoče nas bodo dohiteli Brazgotinčevi ljudje.«

312. Popotniki so si razdelili nočne straže in legli k počitku. Jim pa ni mogel spati. Predramil je Petra in mu pošepetal: »Peter, bi lahko stražil tudi namesto mene? Strica Toma bom naprosil, naj podaljša stražo namesto Hena. Najraje bi kar takoj šel po pomoč. Saj sveti mesec!« Res sta se Hen in Jim četrtr ure kasneje spustila v dolino.

313. Stric Tom in Peter sta skozi line gledala za tovarišema, dokler ju ni skrila noč. Peter je stiskal pesti. Se nikoli si ni ničesar tako vroče želel kot tega, da bi mogel pomagati Peggy. Najraje bi si zamašil ušesa, da ne bi poslušal njenega pritajenega stokanja v spanju. Stari lovec ga je tolažil: »Potrpi, vse bo še dobro!«

314. Naslednje jutro je stric Tom prevzel gospodinjstva opravila. Profesor je skrbel za Peggy. V stolpu je neprestano gorel ogenj in nad njim se je v loncu iz lubja grela voda. Profesor je gnetel Peggy prmrle ude in ji menjaval zdaj tople, zdaj mrzle obkladke. Ala pa je pridno nalagala na ogenj in zaskrbnjeno opazovala bolno deklico.

315. Peter je hodil okrog obzidja na zunanji strani stolpa in skrbno stražil. Čeprav je vedel, da se Hen in Jim še ne moreta vrniti, je neprestano upiral oči v globino. »Profesor,« je vprašal, »kje vodi pot do jezera, zaznamovanega na vašem zemljevidu?« — »Skozi to mesto,« je odvrnil učenjak. »Potem bo prišel Brazgotincev za nami,« je pribil Peter.